

Марія ДИХА, доктор економічних наук, професор,
Валерій ДИХА, здобувач наукового
ступеня доктора філософії
за спеціальністю «Економіка»
Хмельницький національний університет

ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ЯК ВЕКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ

У сучасних умовах загострення екологічних та ресурсних викликів традиційна модель лінійної економіки – «взяти–виробити–викинути» – вичерпує свій потенціал. У цьому контексті циркулярна економіка виступає не лише як екологічно доцільна альтернатива, а й як стратегічний вектор трансформації системи управління соціально-економічним розвитком.

Циркулярна модель передбачає замкнуті цикли виробництва, вторинне використання ресурсів, мінімізацію відходів та перехід від володіння до користування (sharing economy). Її запровадження вимагає зміни підходів до формування політик, стимулювання екологічних інновацій, адаптації інституційних механізмів та активізації міжсекторної взаємодії.

Циркулярна економіка є інструментом реалізації сталого розвитку, особливо у сфері раціонального використання ресурсів, збереження довкілля та формування відповідальної моделі споживання.

Важливість реалізації концепції сталого розвитку, проблеми та передумови досягнення цілей сталого розвитку під призмою впливу чинників, сучасних викликів та ризиків детально описано у [1], а в публікації [2] обґрунтовано важливість екологічної складової у системі цілей сталого розвитку, окреслено потенціал екосистеми України, проблеми забезпечення екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей в контексті глобальних викликів для екосистем та негативного впливу війни РФ проти України на навколишнє середовище.

Ключовими аспектами інтеграції циркулярної економіки в управлінські процеси є:

1. Переорієнтація розвитку на принципи сталості. В основі циркулярної економіки лежить фокус не лише на економічне зростання, а й на довгострокову стійкість екосистем і соціального середовища. Тому необхідно дбати не лише про кількісні показники (ВВП, продуктивність), але й якісні індикатори (збереження ресурсів, екологічна безпека, добробут громад).

Національні, регіональні стратегії розвитку та стратегії розвитку підприємств повинні враховувати ресурсну спроможність територій, підприємств, екологічні обмеження, оптимальні напрями співробітництва, а також потенціал до замкнених ланцюгів виробництва.

2. Створення умов для розвитку екологічно орієнтованого підприємництва. Підтримка бізнес-ініціатив у сфері ресайклінгу (підприємств, що займаються переробкою відходів), апсайклінгу (підприємств зі створення нових продуктів із вторинної сировини) та екодизайну (підприємств, продукція яких одразу створюється з урахуванням її повторного використання) є важливими складовими циркулярної трансформації. Інструменти стимулювання циркулярної трансформації можуть включати податкові стимули, грантові програми, пільгове кредитування, а також доступ до «зелених» інвестицій.

3. Впровадження «зеленого» бюджетування та циркулярних індикаторів ефективності. Традиційні системи бюджетування не завжди враховують екологічну вартість діяльності. Тому потрібне впровадження «зеленого бюджетування», яке враховуватиме вплив проєктів на довкілля, ресурси та кліматичні ризики. Обґрунтовані управлінські рішення мають спиратися на об'єктивні дані: ключові показники ефективності, які відображають рівень циркулярності (наприклад, коефіцієнт повторного використання ресурсів, скорочення обсягів сміття, тривалість життєвого циклу продуктів тощо).

4. Розвиток цифрових платформ для моніторингу ресурсних потоків. Ефективне управління циркулярними процесами неможливе без цифрових інструментів, що дозволяють відслідковувати рух ресурсів, обсяг відходів,

впровадження інновацій. Такі платформи можуть бути як відкритими для громадськості, так і внутрішніми для муніципалітетів або бізнесу. Сприяють прозорості та ефективності управлінських рішень технології блокчейну, інтернету речей (IoT), Big Data. Складові елементи у системі цифрових технологій та їх значимість у контексті досягнення цілей сталого розвитку детальніше описано у публікації [3].

5. Освіта, культура споживання та участь громад. Управлінські механізми мають бути доповнені просвітницькими заходами, які формують нову екологічну культуру. Такими заходами та інструментами є: підтримка освітніх програм, кампаній зі свідомого споживання, роздільного збору сміття, стимулювання поведінкових змін у громадах.

У публікації [4] акцентовано увагу на тому, що забезпечення розвитку на принципах сталості потребує формування відповідного рівня свідомості; освіта як складова системи сталого розвитку має формувати знання, навички, цінності і відносини для розвитку справедливого для всіх суспільства, використовуючи збалансований і комплексний підхід.

Участь громадян у прийнятті рішень, доступ до інформації, інструменти партисипації (громадські бюджети, обговорення, опитування), – усе це підсилює сприйняття та результативність запровадження політик циркулярної економіки.

Зазначені вище аспекти формують основу системної реалізації циркулярної економіки. Вони охоплюють технологічні, соціальні, економічні та управлінські компоненти, які мають працювати як єдиний механізм.

Список використаних джерел

1. Диха М.В., Диха В.В. Економіка сталого розвитку: навчальний посібник. Київ: Видавництво: «Центр учбової літератури». 2024. 408 с. <https://elar.khmnmu.edu.ua/handle/123456789/17542>
2. Dykha M., Dykha V. THE ENVIRONMENTAL COMPONENT IN THE

SYSTEM OF ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT UNDER THE PRISM OF MODERN CHALLENGES. *Розвиток міста*, 2024, 1(01). С. 45-55.

DOI

10.32782/city-development.2024.1-6;

<https://journals.ndirom.kyiv.ua/index.php/city-development/issue/view/3>

3. Диха М., Диха В. Цифрові технології у системі забезпечення сталого розвитку: екологічний аспект. *Сталий розвиток аграрної сфери: інженерно-економічне забезпечення: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (18 жовтня 2023 р.). Бережани: ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут».* 2023. С. 23-27. URL:

https://www.bati.nubip.edu.ua/Doc/Conference/Conf_2023_10_18/Bati_Work_18-10-2023.pdf ; <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/15271>

4. Dykha M., Dykha V. Problems and prerequisites for achieving quality education in the system of sustainable development goals. *Prace naukowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości z siedzibą w Wałbrzychu. Pedagogika, zarządzanie i inżynieria zarządzania wobec wyzwań współczesności. Poland.* 2024, T. 55(2), 259-269. URL: https://pracenaukowe.wwszip.pl/prace/PN_55.pdf

ЗМІСТ

1.	Ірина ЯСІНЕЦЬКА	ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	3
2.	Марія ДИХА, Валерій ДИХА	ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА ЯК ВЕКТОР ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ	7
3.	Альона КЛЮЧНИК, Георгій РЕШЕТІЛОВ	ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ У ВОЄННИЙ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД	11
4.	Ігор ЛЯДСЬКИЙ, Микола ЗОСЬ-КІОР	КАЙРОС-МЕНЕДЖМЕНТ — НОВИЙ ЕТАП ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОЇ УПРАВЛІНСЬКОЇ НАУКИ	14
5.	Paulina KOLISNICHENKO	CURRENT TRENDS AND DIRECTIONS OF DEVELOPMENT IN MANAGEMENT OF ORGANIZATIONS	17
6.	Світлана СУДОМИР	ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	21
7.	Алла ЧИКУРКОВА	СИСТЕМНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ПРОЦЕСАМИ ВІДНОВЛЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	25
8.	Наталія ПОКОТИЛЬСЬКА	АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	30
9.	Оксана БЯЛКОВСЬКА, Денис ЧОРНОБАЙ	СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	34
10.	Елла ДОБРОВОЛЬСЬКА	КОМУНІКАЦІЙНІ БАР'ЄРИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ УСУНЕННЯ	38
11.	Віталій ВОЛОЩУК	РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ	42
12.	Лариса ЧОРНОБАЙ, Наталія ФЕДОРЧУК	РОЛЬ МАЛОГО БІЗНЕСУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: ДОСВІД КРАЇН ЄС	46
13.	Юрій БЛЯНСЬКИЙ, Дмитро БЛЯНСЬКИЙ	РОЗБУДОВА ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ СЛУЖБИ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ	50
14.	Олексій ПАЦАРНЮК, Юлія КУЛІЙ-ДЕМ'ЯНЮК	ПЕРСПЕКТИВИ ТА МОЖЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	54
15.	Павло АКСЕНКО	КОМПОНЕНТИ ЕФЕКТИВНОГО ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ	57
16.	АГАЗАДЕ Азер Тофіг огли	УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ	60
17.	Наталія БЛЕНДА, Віталій РЯБОКУЧМА	ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСТВА В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	63
18.	Олександр БОГДАН	МОДЕРНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ СИСТЕМИ ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ	66
19.	Катерина БОРИСОВА, Анна ХОМЕНКО,	АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЧАТ-БОТІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ДОСТУПНОСТІ	70

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ТА
АДМІНІСТРУВАННЯ: ТЕОРЕТИЧНІ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

ЗБІРНИК ТЕЗ

X Міжнародної науково-практичної конференції

науковців та здобувачів вищої освіти

15 травня 2025 року

(електронне видання)

За наук. ред. в.о. ректора, доктора юридичних наук, професора А. Івановської

Матеріали друкуються в авторській редакції

Відповідальна за випуск Чикуркова А.Д.

Підписано до поширення через мережу Інтернет 29.05.2025 р. Авт. арк. 556

Ум. друк. арк. 23,17.

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

Кам'янець-Подільський – 2025